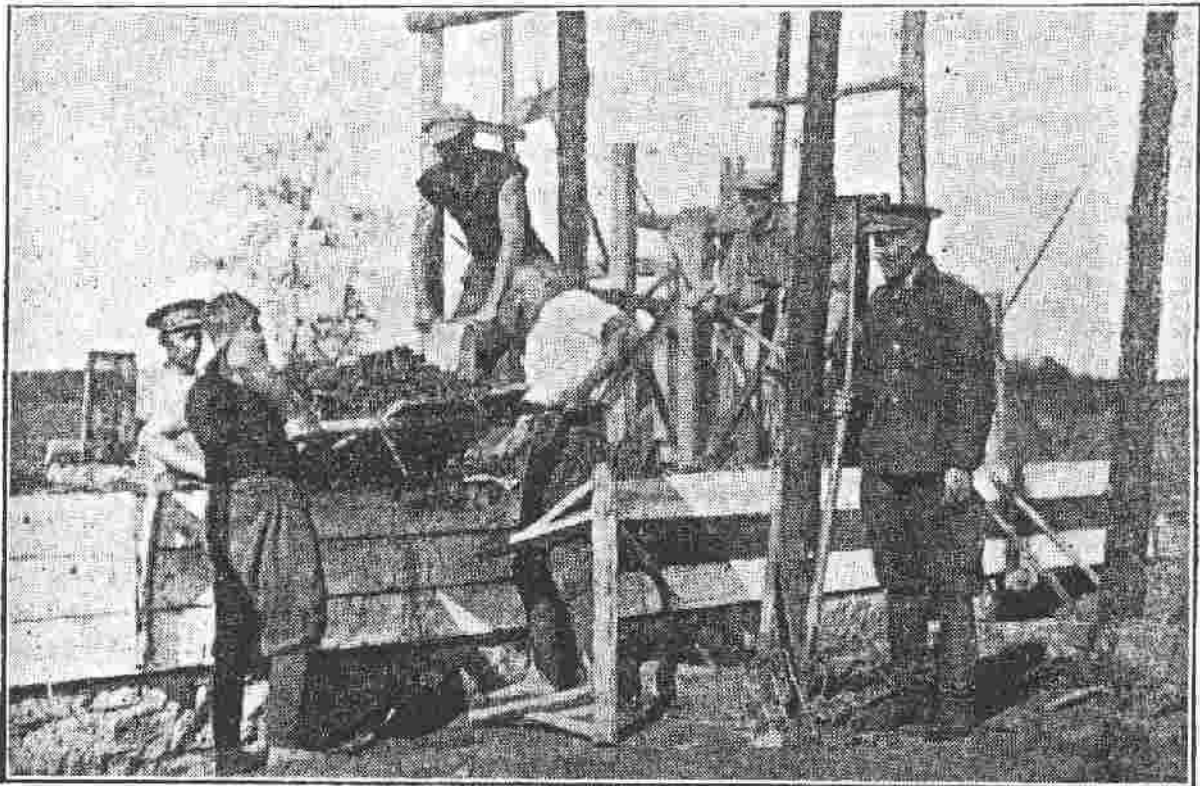

Saviseinad.

Meil ehitatakse saviseinu kolmel viisil: wormlaudadeta tampseinad, plomiseinad ja wormlaudade wahel tambitud seinad. Neist on kõige rohkem lewinenud esimene wiis, kuid sellel wiisil on omad puudused ja nimelt ei saa seinad suuremate ehituste jaoks küllalt tugewad ja ehitamisel kipuvad seinad loodist wälja minema, samuti on raskendatud õhulõõride tege mine. Soowitada tuleb wiimast meetodi ja nimelt wormlaudade wahel tambitud seinu, mille wiisi juures saame täiesti kindlad ja wastupidawad ehitused. Selle wiisi juures peatame ka lähemalt.

Joon. 33. Saviseinte ehitamine Päärivalve Plüssa kordonis.

Alusmüürid peawad sawiehitustel olema täiesti kindlad ja kõwale alusele rajatud, wähema kui wajumise juures tekkiwad otskohe seintesse praod, mis omakorda võib ehitusele saatuslikuks saada.

Isolatsioonile peale sawiehituste juures tuleb erilist rõhku panna, sest põhjaniiskuse tungimise korral seintesse on ka saviseinte wastupidawus otsustatud. Seinad hakkawad kihtidena mahawarise ma, ehk kuigi nad jääwad püsima, siis on jälle hoone rõste ja elamine harnases hoones muu-
 tub küsitawaks. Suwitaw on märkida et ühe wana sawiehituse juures, mille wanadust arwati üle saja aasta, leidsin alusmüüridel kasetohust neljakordse isolatsiooni kihi, mis oli täiesti terve. Nagu sellest näha, tunti juba sellel ajal isolatsiooni tähtsust, meieaegsed maachitusmeistrid tihti aga muigawad selle üle.

Alusmüüride walmimisel tulewad need pealt raswase tsemendi seguga (1:2) siledaks teha mis juba omaette nõrk isoleerimine, sellele asetada 2—3

fordne tõrwapapp ja papi kihid vahelt tõrwatera. Sarnase isolatsiooniuures võime kindlad olla et niiskus meie hoone seinu ei saa rikkuda.

Sawi ettemalmistus seinte tegemiseks sünnib sõtkumise teel. Ehituste juures tasandatakse umbes 30 r-mtr. suurune maapind ja kui võimalik, siis tehakse sellele lauapiindadest põrand alla; kõva maapiinna juures võib aga see ärajäada. Sellele alusele võetakse 10—15 koormat sawi, aetakse tajase kihina laiaks, lisatakse siveained, wett ja hobustega algab sõtkumine nagu seda tehakse rehaga. Peale kolmveerand tunnulist sõtkumist tuleb sawi pöörata, seda tehakse kas käsitsi ehk adraga, viimasega läheb see töö palju kiiremini. Sõtkumist tuleb jätkata seni kuni sawi on segunenud siveainetega ja küllalt elastne seintesje asetamiseks. Wett, liiva ja siveaineid tuleb lisada sawi omaduste järele (vaata eelmise „U. Talu“ nr.). Harilikult 15 koorma sawi sõtkumiseks kulub adraga pööramisel 2 hobusele ja 2 mehele aega 1½ tundi, käsitsi pööramisel aga 2 tundi.

Paljudel ehitustel walmistatakse seinu sõtkumata sawist, kuid nagu teada leidub meil sawi pea alati õhukeste kihtidena ja mitte ühtlase koosseisuga. Seega saavad ka seinad mitmekihilised. Loomulik, et sarnase ehitusviisi puhul ei tule seintele sarnast tugewust kui sõtkutud ja siveainega segatud sawist.

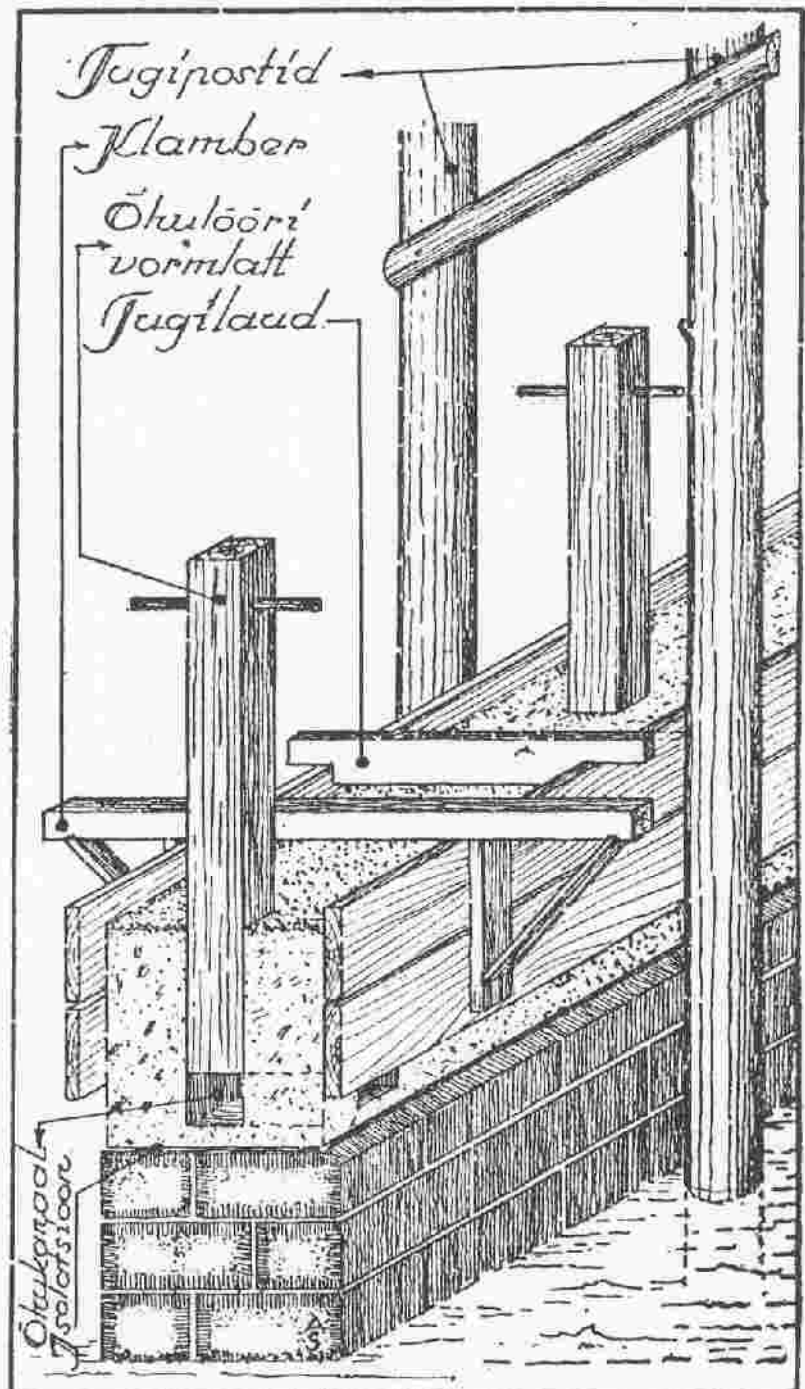
Sawiseinte siveainena tarvitatakse kuuse ja kadaka õssi, õlgi, kanarpikku ja puupulki. Wanade sawiehituste uurimisel on näha, et õlg on 10 aastajest seinasolekust juba kõdunenud ja seega kui siveaine kaotab täiesti oma väärtuse, teada tuleb tarvitada aga seintes kui soojuseandjat, nimelt jätab ka seintesje oma õõnsuse tõttu õhugaugulejed, seega teeb seinad hoorjeks. Selle omaduse tõttu tuleks seinte tööks tarvitada õlheskeleid, need on lühemad ja segunewad paremini sawiga. Kuuseõskste wastupidawus seintes on 20 aasta ümber, kadaka õskstel 35 aastat, kanarpikk säilitab oma sitkuse aga 60—70 aastani. Nagu neist andmetest selgub on siveainena soovitaw tarvitada kanarpikku ja kadakaõssi. Enne seinasse asetamist tulewad aga need kuivatada, wastasel korral mädanewad rutem ja seintele võib tekkida hallitus.

Seinte tööd tuleb alata wormlaudade tegemisega. Wormlaudadeks võetakse 3—4 mtr. pikkused, 5 jm. pakused ja 15—20 jm. laiused lauad, lõidakse 2—3 lauda põõnadega kokku. Wormlauad asetatakse kahelepoole seina ja hoitakse koos klambrite abil. Et pealt lauad kokku ei wajuks, selleks asetatakse laudade wahel seina pakused tugilauad. Wormlaudade seinalt allawajumist hoiawad ära riisti läbi seina asetatud tugilatid. Peale selle asetatakse kahelepoole seina tugipostid, milliste ülesanne seisab wormlaudade koos- ja loodishoidmine, samuti linnitatakse neile postidele seina tõusmisel tellingud. Postide ülemiste otsjade laiawajumise eest hoiab kahte postiotja kooshoidew laud (w. joon. 34).

Sawiseinte pakusus meie kliima juures kõigub 50—60 jm. (20—24 tolli) wahel, õhemad seinad kõlbawad ainult waheseinteks. Seinte soojuse hoidmijeks kui ka ühtlaseks läbikuivatamiseks on tingimata waja seinu warustada õ h u l d õ r i d e g a, need seisawad koos alumisest ja ülemisest ringlõõrist ja neid ühendawatest püstlõõridest. Alumine ristlõõr on ühenduses wälisõhuga ja ülemine ristlõõr ehk kanaal ühendatakse korstna lõõriga. Alul jäetakse ülemine kanaal mitmest kohast ühendusesse wälisõhuga, et võimal-

dada paremat seinte läbilüüvamist, need ühendused aga suletakse seinte lüüvamisel. Alumine ringlõõr jäetakse otsekohe alusmüüri peale ehk 10—15 sm. kõrgemale. Pealmine ristlõõr tuleb jätta afna ja uste avauste pealsesse sawikihti. Lõõride läbimõõt on paras $10/10$ sm., püstlõõride wahel tuleb jätta 0,5—1 mtr. ehk selle järele kuidas lubawad alende ja uste avauksed. Ringlõõrid ehitatakse järgmiselt: wormlatt asetatakse pikuti alusmüürile ehk esimesele siledale sawikihile ja tambitakse ümbert kõwasti kinni, peale sawi tahenemist wõetakse latt wälja, tekkinud linaal kaetakse pealt laupindadega peale nende kohade kust algab püstlõõr. Lauapindadele tuleb juba uus sawikiht järe. Püstlõõri wormlatt, mis alt otsast natuke peenem, lõstetakse ka seinte tõusmisega, kusjuures lõõr lõpeb ülemises ristlõõris.

Sawiseina tuleb teha kihidena 20—30 sm. paksuselt, seejuures iga sawi kihti kõwasti kinnitampides. Mida kõwemini seinu tammine ja mida õhemaid kihte seinale asetame, seda tugewam saab sein. Alumine sawikiht tuleb lasta ära kuuwada ja uue kihi pealepanemisel tuleb kuuwunud kihti niisutada. Seinte lõpetamisel asetame neile tugewad ehk kahelordsed müürlatid, milledele omalorda toetuwad talad, sellel läbi saame lae ja katuse raskuse ühtlaselt jaotada seintele. Müürlattidel on aga see wiga, et need mädanewad ja selleks tuleb tähtsamatel ehitustel puu müürlattide asemel tarvitada raudbetoon wõõd. Wõõ paksus ja raudade arv oleneb ära hoone suuruselt ja raskuselt mis seinale rõhub, taluehitustel tuleks wõtta wõõ paksus 13—20 sm. ja 4—6 mm. traati jellesse asetada 4—5 tükki. Laetalade wahed müürlattidel ehk betoon wõõl tulewad kinniteha samuti sawiga. Sawiseinu suudab teha üks inimene 10 töötunni juures kuni 4 mtr.

Joon. 34. Sawiseina skeem.